

alueraportti
 Kuopion kulttuurihistoriallinen museo
 Kuopion kulttuuriympäristöstrategia -hanke

KUOPIO
 ITKONNIEMI
 ITKONNIEMEN TEOLLISUUSALUE

Merja Marinin inventoinnin pohjalta tekemä piirros tehdasalueen kerrostumista.

taustakartta Maanmittauslaitos WMTS 2017

id: 100030
 pääas. kunta: Kuopio
 pääas. kylä: Itkonniemi
 laji: inventointialue
 tyyppi: teollisuusympäristö
 arvotus: ei määritelty

alueen sisältämät kohteet:

Konttorirakennus, Itkonniemi

Kuitulevytehdas, Itkonniemi

Tehtaanjohtajan asuintalo, Itkonniemi

Terveystalo, Itkonniemi

Tulitikkutehdas, Itkonniemi

vanha kuvaus:

Jo 1800-luvun lopulla vuokrattiin Lahdentaan kaupunginosassa sijainneita rantatontteja teollisuuskäyttöön. Kokouksessaan 24.1.1921 kaupunginvaltuusto päätti tehdastonttien vuokralle antamisesta mm. seuraavaa: 1:si kaikki vuokrasopimukset tehdään 100 v. ajaksi, 2:si vuokrasopimukseen otetaan määräys, ettei vuokrattavalle alueelle saada rakentaa tehtaita, joita terveydenhoitolautakunta pitää terveydelle vaarallisina ja tulitikkutehdas Aatalaan on rakennettava 3 vuoden kuluessa. Vielä vuoteen 2004 asti Itkonniemen rantavyöhykkeellä oli silloin alueen vanhin säilynyt teollisuusrakennus, Aatalan konepaja, joka oli rakennettu 1900-luvun alussa. Nykyisin alueen pitkästä teollisuushistoriasta ovat muistuttamassa entiset tulitikkutehtaan ja vaneritehtaan rakennukset sekä entinen kuitulevytehdas sekä osa alueen asuinrakennuksista.

Kauppaneuvos Lauri Hallmanin rakennuttama Osakeyhtiö Savon kaksikerroksinen, punatiilinen tulitikkutehdas suuren punatiilisen varastorakennuksen kera valmistui Itkonniemelle 1920-luvun alussa. Tulitikkutehdas oli jatkoa Hallmanin suvun eri paikassa sijainneelle 1800-luvun puolivälissä perustetulle tulitikkutuotannolle. Itkonniemen tehdasrakennuksen ja sen varaston on suunnitellut arkkitehti Juho Nykänen vuonna 1921. Aikoinaan maailman suurimman tulitikkutehtaan tuotanto käynnistyi maaliskuussa 1923 ja se työllisti lyhyen toimintansa aikana enimmillään noin 700 henkilöä. Hallman luopui tulitikkutehtaasta vuonna 1927, mutta toimintaa jatkoi ruotsalainen tulitikkuyritys Svenska Tändsticks Aktiebolag. Vuonna 1937 tulitikkujen valmistus lopetettiin ja siirryttiin koivuvanerin ja kovalevyn valmistukseen. Koivuvaneria Itkonniemellä tuotettiin kesään 2005 saakka. Osakeyhtiö Savosta osaksi Saastamoinen Yhtymää siirtynyt tehdas on vuonna 1996 sulautunut Schauman Wood Oy:n mukana UPM-Kymmene Oy:öön. Tehtaan nimi oli vuonna 2005 UPM, Kuopion vaneritehdas. Tehdasalueen rakennukset koostuvat useista eri aikakausilla rakennetuista rakennuksista. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaimmat rakennukset ovat tehdasalueen vanhimmat, 1920-luvun alkuvuosina valmistuneet tulitikkutehdas piippuineen ja sen varasto. Myös 1940- ja 1950-luvulla sekä osa 1960-luvulla suunnitelluista punatiilisistä tehdasrakennuksista ovat esimerkkejä ajalleen tyyppillisistä rakennuksista. Keväällä 2005 vaneritehdas työllisti 244 työntekijää. Erikseen lueteltujen rakennusten lisäksi alueella on mm. lämpökeskus ja vanerivarastot vuosilta 1956 ja 1961. UPM:n maan vuokraussopimus on voimassa vuoteen 2021 saakka. UPM:n alueen vieressä rantavyöhykkeellä toimii entisessä puuseppätehtaassa ja entisessä kuitulevytehtaassa ovitehdas. Arkkitehti Juho Nykäsen piirtämä tehdas valmistui vuonna 1946.

suojelutilanne:

Alueen ja rakennusten tulevaa käyttöä pohditaan, kun vaneritehtaan koneiden purkaminen on päättynyt. Osaa vanhoja rakennuksia uhkaa purkaminen. Kuopion yleiskaava, keskeinen kaupunkialue 2001: SR-2 (tehtaanjohtajan asuinrakennus). Kuopion seudun maakuntakaava (mv 23.8.2006): MA 11.1209 Itkonniemen teollisuus.

aikaisemmat arvioinnit:

Itkonniemen rannan teollisuusrakennukset ovat merkittävä osa Pohjois-Savon ja Kuopion teollistumisen historiaa. Teollistumisen kautta koko Itkonniemen alue asutuksineen on muovautunut nykyiseen muotoonsa. Maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä. Liittyy myös Hallmanin teollisuussuvun historiaan.

aikaisemmat arvioinnit:

Rakennushistoriallisesti, historiallisesti ja maisemallisesti merkittävä alue.

lähteet:

Inventointi 1990, Kimmo Ruotsalainen.

Kuopion kaupungin kunnallisia kertomuksia 1921.

muu tieto:

Lomakkeen täyttäjät ja päivät:

Merja Marin 24.5.2005, päivitys 2.9.2008.

KUOPIO
ITKONNIEMI
KONTTORIRAKENNUS, ITKONNIEMI

(Merja Marin 6.10.2005)

id:	200111
kunta:	Kuopio
kylä:	Ikonniemi
kiinteistötunnus:	297-9-22
sijainti:	Ikonniemenkatu 29
tyyppi:	teollisuus
ajoitus:	1945-1974
ajoitusselite:	1964
luokitus:	*2/3
arvotus:	ei määritely
inventoija:	Merja Marin

inventointipvm: 24.05.2005

vanha kuvaus:

Punatiilinen konttorirakennus valmistui kiinni entiseen tulitikkutehtaan varastoon osaksi tehdaskokonaisuutta. Osakeyhtiö Savolle rakennuksen piirsi arkkitehti Claus Tandefelt vuonna 1962 ja rakennus valmistui vuonna 1964. Rakennus sijaitsee tehdasalueen pohjoisreunalla.

suojelutilanne:

Kuopion seudun maakuntakaava (mv 23.8.2006): MA 11.1209 Itkonniemen teollisuus.
Kuopion kulttuuriympäristöstrategiassa on säilytystavoitteena punatiilisten teollisuusrakennusten ja asuinrakennusten säilyttäminen.
Tehdasrakennusten tulevaa käyttöä mietitään.

aikaisemmat arvioinnit:

Itkonniemen rannan teollisuusrakennukset ovat merkittävä osa Pohjois-Savon ja Kuopion teollistumisen historiaa. Teollistumisen kautta koko Itkonniemen alue asutuksineen on muovautunut nykyiseen muotoonsa. Maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä. Liittyy myös Hallmanin teollisuussuvun historiaan. Punatiilinen konttorirakennus edustaa 1960-luvun funktionalismista vaikutteita saanutta toimistorakentamista. Rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävä kohde.

lähteet:

Suulliset lähteet:
Risto Pitkänen, paikallisjohtaja 24.5.2005.

KONTTORIRAKENNUS

Konttorin kongi. (Merja Marin 24.5.2005)

(Merja Marin 6.10.2005)

id: 300204
rakennustyyppi: hallinto- ja toimistorakennukset
alkup. käyttö: 151 toimistorakennukset
nyk. käyttö: 151 toimistorakennukset
ajoitus: 1964
suunnittelija: arkkitehti Claus Tandefelt 1962
kerrosluku: ei täytetty
perustus: betoni
runko: betoni
vuoraus: punatiili
ulkoväri: ei täytetty
kattomuoto: ei täytetty
kate: ei täytetty
ikkunat: ei täytetty

KUOPIO
ITKONNIEMI
KUITULEVYTEHDAS, ITKONNIEMI

Kuitulevytehtaalle. (Merja Marin 24.5.2005)

id:	200112
kunta:	Kuopio
kylä:	Ikonniemi
kiinteistötunnus:	297-9-22
sijainti:	Ikonniemenkatu 29
tyyppi:	teollisuus
ajoitus:	moniperiodinen
luokitus:	*2/3
arvotus:	ei määritelty
inventoija:	Merja Marin
inventointipvm:	24.05.2005

vanha kuvaus:

Vaneritehtaan tuotannon alettua tehdasalueelle valmistui kuitulevytehdas, jonka ensimmäinen vaihe rakennettiin vuonna 1942. Sen suunnitteli lääninarkkitehti Sirkka Hyvärinen, joka tuolloin työskenteli Kuopion kaupungin rakennustoimistossa. Toisessa vaiheessa rakennusta laajennettiin pohjois- ja eteläpäädyistä, suunnittelijana rakennusmestari Vilho Kankkunen 1943. Vuonna 1947 rakennusta laajennettiin jälleen: arkkitehti Eino Pitkänen suunnitteli kuitulevytehtaan laajennuksen ja korotuksen. Rakennuksen eteläpään sijoitettiin uusi hakesäiliöosasto. Muita laajennuksia toteutettiin vuosina 1949: kuitulevytehtaan defibraattoriosaston laajennus, Sulho Toivanen; 1950-1956: uusi kuitulevytehtaan puristosaston laajennus, Sulho Toivanen; 1954-1959: kuitulevytehtaan laajennus, karkaisuosasto, A. K.; 1958-1960: jauhatusosaston laajennus, Valteri Hämäläinen; 1961-1964: pienmittojen sahausosasto, Z. Itkonen; 1966: sahausosaston laajennus ja kompressoriosasto, Lauri Itkonen; 1969-1972: kiiltolevyjen puhdistusosasto. Kuitulevytehtaalla valmistettiin kuitulevyä ja rimalevyä.

vanha kuvaus:

Rakennus sijaitsee entisen tulitikkutehtaan kanssa samansuuntaisesti eteläpääty rantaa kohti muodostaen tulitikkutehtaan ja varasto sekä konttorin kanssa suljettua piha-aukiota.

suojelutilanne:

Rakennusta käytetty viime vuosina varastona ja se on ollut kylmillään.

Kuopion seudun maakuntakaava (mv 23.8.2006): MA 11.1209 Itkonniemen teollisuus.

Kuopion kulttuuriympäristöstrategiassa on säilytystavoitteena punatiilisten teollisuusrakennusten ja asuinrakennusten säilyttäminen.

Tehdasrakennuksen tulevaa käyttöä mietitään.

aikaisemmat arvioinnit:

Itkonniemen rannan teollisuusrakennukset ovat merkittävä osa Pohjois-Savon ja Kuopion teollistumisen historiaa. Teollistumisen kautta koko Itkonniemen alue asutuksineen on muovautunut nykyiseen muotoonsa. Maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä. Liittyy myös Hallmanin teollisuussuvun historiaan. Rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävä kohde.

lähteet:

Kaupunginarkisto, piirustukset.

Suulliset lähteet:

Risto Pitkänen, paikallisjohtaja 24.5.2005.

KUITULEVYTEHDAS

Vanha piha. (Merja Marin 24.5.2005)

Kuitulevytehtaan itäseinää. (Merja Marin 6.10.2005)

id:	300205
rakennustyyppi:	tehdasrakennukset
alkup. käyttö:	699 muut teollisuuden tuotantorakennukset
nyk. käyttö:	711 teollisuusvarastot
ajoitus:	1942
suunnittelija:	lääninarkkitehti Sirkka Hyvärinen (rakennusmestari Vilho Kankkunen, arkkitehti Eino Pitkänen)
kerrosluku:	2
perustus:	ei täytetty
runko:	punatiili, teräsbetoni
vuoraus:	ei täytetty
ulkoväri:	ei täytetty

kattomuoto: ei täytetty
kate: ei täytetty
ikkunat: ei täytetty

Kuopion kulttuurihistoriallisen museon Kioski-sovellus www.kulttuuriymparisto.fi -sovellusvuokrauspalvelu

KUOPIO
ITKONNIEMI
TEHTAANJOHTAJAN ASUINTALO, ITKONNIEMI

(Irja Huttunen)

(Merja Marin 6.10.2005)

id: 200113
kunta: Kuopio
kylä: Itkonniemi
kiinteistötunnus: 297-9-22
sijainti: Itkonniemenkatu 29
tyyppi: asuinrakentaminen
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: 1944 (1971)
luokitus: *3/3
arvotus: ei määritelty
inventoija: Merja Marin

inventointipvm: 24.05.2005

vanha kuvaus:

Teollisuusalueen keskellä sijaitseva Savo Oy:n vaneritehtaan johtajalle rakennettu asuinrakennus on vuodelta 1944 ja sen on suunnitellut arkkitehti Eino Pitkänen. Myöhemmin rakennus tunnettiin myös johtokunnan huvilana. Talossa oli valmistuessaan ensimmäisessä kerroksessa halli, josta kaartuvat portaat toiseen kerrokseen; olohuone keskellä rakennusta ja rakennuksen toisessa päässä kaksi makuuhuonetta ja toisessa päässä ruokailuhuone, tarjoilutila ja keittiö. Toisessa kerroksessa eli ullakkokerroksessa oli halli ja kaksi vierashuonetta. Kellarikerroksessa oli autovaja, saunatilat pukuhuoneineen sekä polttoaineet ja lämmitys sekä palvelus- ja varastoja. 1970-luvun alun muutoksissa kellarikerroksen sauna ja pesuhuone vaihtoivat paikkaa entisen perunakellarin paikalle ja ensimmäisessä asuinkerroksessa molemmista makuuhuoneista otettiin tilaa kylpyhuoneelle ja vaatekomerolle. Itkonniemellä, teollisuusalueen keskellä sijaitseva rakennus.

suojelutilanne:

Kuopion yleiskaava, keskeinen kaupunkialue 2001: SR-2 (tehtaanjohtajan asuinrakennus).
Kuopion seudun maakuntakaava (mv 23.8.2006): MA 11.1209 Itkonniemen teollisuus.

aikaisemmat arvioinnit:

Edustava asuinrakennus 1940-luvulta. Liittyy Itkonniemen teollisuusalueen historialliseen kerrostumaan. Rakennushistoriallisesti, historiallisesti ja maisemallisesti merkittävä kohde.

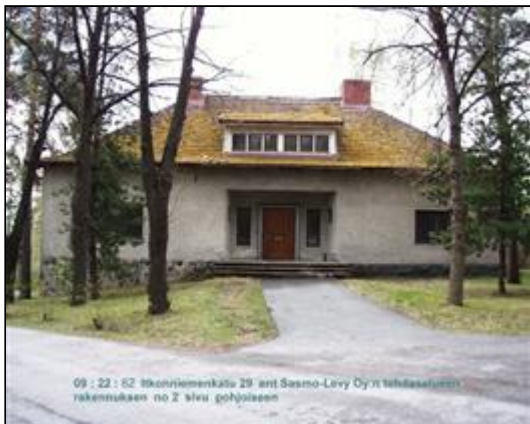
lähteet:

Kaupunginarkisto, piirustukset.
Inventointi 1990, Kimmo Ruotsalainen.

muu tieto:

Lomakkeen täyttäjät ja päivät:
Merja Marin 24.5.2005, päivitys 3.9.2008.

TEHTAANJOHTAJAN ASUINTALO

(Irja Huttunen)

(Merja Marin 9.12.2004)

id: 300206
rakennustyyppi: asuinrakennukset
alkup. käyttö: 011 yhden asunnon talot
nyk. käyttö: 011 yhden asunnon talot
ajoitus: 1944 (1971)
suunnittelija: arkkitehti Eino Pitkänen
kerrosluku: 2
perustus: betoni, liuskekivi
runko: ei täytetty
vuoraus: rappaus
ulkoväri: vaalea
kattomuoto: aumakatto
kate: punainen tiili
ikkunat: ei täytetty

erityispiirteet:

Korkea kivijalka, jossa rappauksessa liuskekiveä.

KUOPIO
ITKONNIEMI
TERVEYSTALO, ITKONNIEMI

(Merja Marin 6.10.2005)

id:	200114
kunta:	Kuopio
kylä:	Itkonniemi
kiinteistötunnus:	297-9-22
sijainti:	Itkonniemenkatu 29
tyyppi:	asuinrakentaminen
ajoitus:	1945-1974
ajoitusselite:	1949
luokitus:	*1/3
arvotus:	ei määritelty
inventoija:	Merja Marin

inventointipvm: 24.05.2005

vanha kuvaus:

Nykyisin terveystalona toiminut rakennus on alun perin valmistunut tehtaanvirkailijan asuinrakennukseksi. Sen on suunnitellut vuonna 1949 Sulho Toivanen. Rakennuksessa on korkea kellarikerros ja kaksi asuinkerrosta. Teollisuusrakennusten ympäröimä rapattu asuinrakennus.

suojelutilanne:

kts. alueinventointilomake. Kohde on purettu.

aikaisemmat arvioinnit:

Jälleenrakennuskauden pientalo vuodelta 1949. Rakennushistoriallisesti merkittävä kohde.

muu tieto:

Lomakkeen täyttäjä ja päiväys:
Merja Marin 24.5.2005, päivitys 3.9.2008.

TERVEYSTALO

(Merja Marin 6.10.2005)

(Merja Marin 6.10.2005)

id: 300207
rakennustyyppi: asuinrakennukset
alkup. käyttö: 011 yhden asunnon talot
nyk. käyttö: 219 muut terveydenhuoltorakennukset
ajoitus: 1949
suunnittelija: Sulho Toivanen
kerrosluku: 2
perustus: ei täytetty
runko: ei täytetty
vuoraus: sileä rappaus
ulkoväri: vaalea
kattomuoto: harjakatto
kate: punainen pelti (tiilijäljitelmä)
ikkunat: ei täytetty

KUOPIO
ITKONNIEMI
TULITIKKUTEHDAS, ITKONNIEMI

Tehdas sisääntulosuunnasta. (Merja Marin 6.10.2005)

Vaneritehdas. (Merja Marin 6.10.2005)

id:	200115
kunta:	Kuopio
kylä:	Itkonniemi
kiinteistötunnus:	297-9-22
sijainti:	Itkonniemenkatu 29
tyyppi:	teollisuus
ajoitus:	moniperiodinen
ajoitusselite:	1921-1923 (1961-1963; 1968-1969; 1986-1989; 1991)
luokitus:	*3/3
arvotus:	ei määritelty

inventoija: Merja Marin

inventointipvm: 24.05.2005

vanha kuvaus:

Kauppaneuvos Lauri Hallmanin rakennuttama Osakeyhtiö Savon kaksikerroksinen, punatiilinen tulitikkutehdas suuren punatiilisen varastorakennuksen kera valmistui Itkonniemelle 1920-luvun alussa. Tulitikkutehdas oli jatkoa Hallmanin suvun eri paikassa sijainneelle 1800-luvun puolivälissä perustetulle tulitikkutuotannolle. Itkonniemen tehdasrakennuksen ja varaston on suunnitellut arkkitehti Juho Nykänen vuonna 1921. Valmistuessaan maaliskuussa 1923 sen yhteispinta-ala oli 7 750 neliötä ja tilavuus 35 000 kuutiometriä. Voimalähteenä oli 450 hevosvoiman höyrykone generaatto-reineen. Varastorakennuksen pinta-ala oli valmistuessaan 1,485 m² ja tilavuus 20,790 m³ ja se maksoi tuolloin 2 miljoonaa markkaa. Aikoinaan maailman suurimman tulitikkutehtaan tuotanto käynnistyi maaliskuussa 1923 ja se työllisti lyhyen toimintansa aikana enimmillään noin 700 henki-löä. Hallman luopui tulitikkutehtaasta vuonna 1927, mutta toimintaa jatkoi ruotsalainen tulitikkuyritys Svenska Tändsticks Aktiebolag. Vuonna 1937 tulitikkujen valmistus lopetettiin (tuotanto siirtyi Poriin) ja siirryttiin koivuvanerin valmistukseen, jota Itkonniemellä tuotettiin kesään 2005 saakka. Osakeyhtiö Savosta osaksi Saastamoinen yhtymää siirtynyt tehdas on vuonna 1996 sulautunut Schauman Wood Oy:n mukana UPM-Kymmene Oy:öön. Tehtaan nimi on UPM, Kuopion vaneri-tehdas. Vaneritehtaana entistä tulitikkutehdasta laajennettiin erityisesti 1960-luvulla. Vuosina 1961-1963 arkkitehti Claus Tandefeltin suunnitelmilla tehtiin uusi ulkoseinä itäisivulle ja laajennettiin va-neritehdasta. Vuosina 1968-1969 toteutettiin vaneritehtaan varaston ja erikoislevytehtaan laajennus terveysaseman taakse ja lisäksi laajennettiin vaneritehdasta. Suunnitelmat laati arkkitehti Claus Tandefelt. Samoin hänen suunnitelmillaan toteutettiin vuonna 1969 miesten pukuhuone vanhan osan ullakolle sekä julkisivumuutos. 1980- ja 1990-luvulla vaneritehdasta laajennettiin Rakennus-suunnittelutoimisto Sormunen & Timonen piirustusten mukaan. Lopettaessaan vuonna 2005 vane-rin tuotannon Itkonniemen tehdas oli yksi moderneimmista vaneritehtaista Suomessa. Vaneriteh-taalla on valmistettu kaasutankkereihin eristyslaakereita vanerista, joiden valmistus vuonna 2005 siirtyi Kuopiosta Lappeenrantaan. Tiilisen savupiipun korkeus on 63 metriä. Punatiiliset vanhat tehdasrakennukset ovat tehdasalueen keskellä, kuten myös punatiilinen piippu.

suojelutilanne:

Kuopion seudun maakuntakaava (mv 23.8.2006): MA 11.1209 Itkonniemen teollisuus.

Kuopion kulttuuriympäristöstrategiassa on säilytystavoitteena punatiilisten teollisuusrakennusten ja asuinrakennusten säilyttäminen.

Tehdasrakennusten tulevaa käyttöä mietitään.

aikaisemmat arvioinnit:

Itkonniemen rannan teollisuusrakennukset ovat merkittävä osa Pohjois-Savon ja Kuopion teollis-tumisen historiaa. Teollistumisen kautta koko Itkonniemen alue asutuksineen on muovautunut nykyiseen muotoonsa. Maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä. Liittyy myös Hallmanin teollisuussuvun historiaan. Rakennushistoriallisesti, historiallisesti ja maisemallisesti merkittävä kohde.

lähteet:

Suulliset lähteet:

Risto Pitkänen, paikallisjohtaja 24.5.2005.

Helena Riekkä 2005.

Martti Korhonen 6.10.2005.

muu tieto:

Lomakkeen täyttäjät ja päiväys:

Merja Marin 24.5.2005, päivitys 2.9.2008.

SAVUPIIPPU

(Merja Marin 6.10.2005)

id:

300210

rakennustyyppi: ei täytetty
alkup. käyttö: 999 muualla luokittelemattomat rakennukset
nyk. käyttö: 999 muualla luokittelemattomat rakennukset
ajoitus: 1920-luku
suunnittelija: ei täytetty
kerrosluku: ei täytetty
perustus: ei täytetty
runko: punatiili
vuoraus: ei täytetty
ulkoväri: ei täytetty
kattomuoto: ei täytetty
kate: ei täytetty
ikkunat: ei täytetty

TULITIKKUTEHDAS

Vanhaa fasadia. (Merja Marin 6.10.2005)

Muutettua osaa. (Merja Marin 6.10.2005)

id: 300208
rakennustyyppi: tehasrakennukset
alkup. käyttö: 699 muut teollisuuden tuotantorakennukset
nyk. käyttö: 699 muut teollisuuden tuotantorakennukset
ajoitus: 1921-1923 (1961-1963; 1968-1969; 1986-1989; 1991)
suunnittelija: arkkitehti Juho Nykänen 1921 (arkkitehti Claus Tandefelt, 1960-luvun muutokset; Rakennussuunnittelutoimisto Sormunen&Timonen)
kerrosluku: 2
perustus: ei täytetty
runko: punatiili, teräsbetoni
vuoraus: punatiili
ulkoväri: ei täytetty
kattomuoto: ei täytetty
kate: pelti
ikkunat: ei täytetty

erityispiirteet:

Kaksikerroksisen tulitikkutehtaahan rakennuksen keskikohtaa korostaa leveä poikkipääty suurine kaaripääteisine ullakkoikkunoineen.

VARASTO

Kattoa ja piiput. (Merja Marin 6.10.2005)

Poikkipääty. (Merja Marin 6.10.2005)

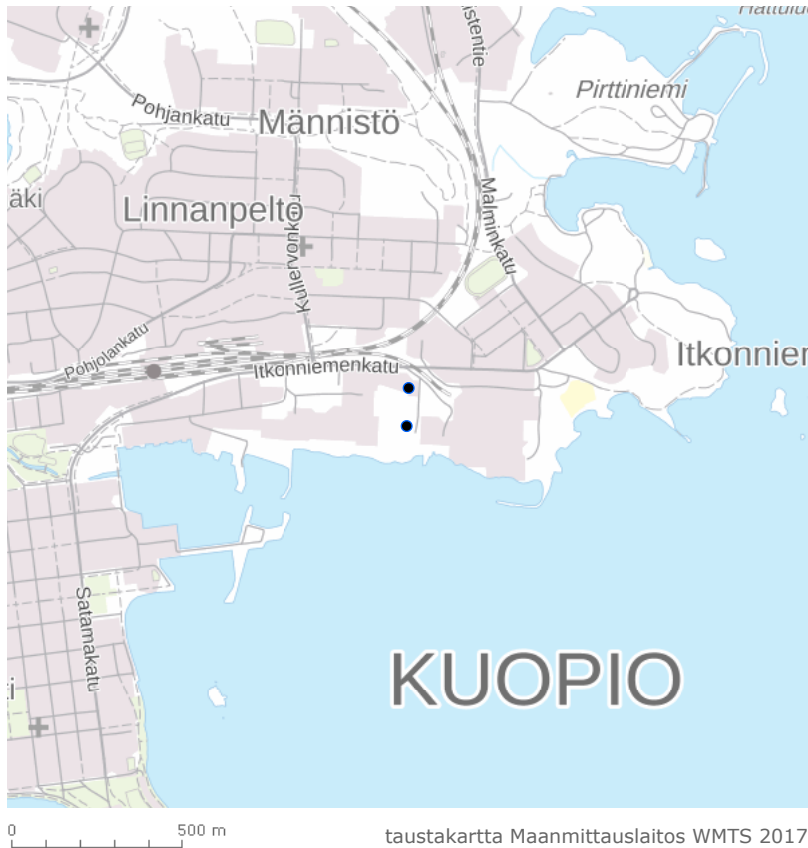
id: 300209
rakennustyyppi: varastot
alkup. käyttö: 711 teollisuusvarastot
nyk. käyttö: 711 teollisuusvarastot
ajoitus: 1922-1923 (1968)
suunnittelija: arkkitehti Juho Nykänen (arkkitehti Claus Tandefelt)
kerrosluku: 3
perustus: ei täytetty
runko: punatiili, teräsbetoni
vuoraus: punatiili
ulkoväri: ei täytetty
kattomuoto: ei täytetty
kate: ei täytetty
ikkunat: ei täytetty

erityispiirteet:

Varaston julkisivuissa säilyneet frontonit ja pyöreöikkunat.

alueraportti
Kuopion kulttuurihistoriallinen museo
Kuopion kulttuuriympäristöstrategia -hanke

KUOPIO
ITKONNIEMI
AATALAN KONEPAJAN ALUE

id: 100031
pääas. kunta: Kuopio
pääas. kylä: Itkonniemi
laji: inventointialue
tyyppi: teollisuusympäristö
arvotus: ei määritelty

alueen sisältämät kohteet:

Aatalan konepaja

Aatalan konepajan asuinrakennukset

vanha kuvaus:

Jo 1800-luvun lopulla vuokrattiin Lahdentaan kaupunginosassa sijainneita rantatontteja teollisuuskäyttöön. Ensimmäisen varsinaisen kauppakonepajan ja telakan rakensi Kuopion Itkonniemelle vuonna 1892 tai 1894 insinööri Rurik Åberg. Vaikka telakan toiminta oli pääasiassa alusten korjaustyötä, tehtiin uuttakin. Mm. 1899 valmistui kauppiaille August Hyväriselle ja Sam. Niskaselle suuri kaukolinjan rahtilaiva Ahti. Vuonna 1900 työntekijät lunastivat konepaja-telakan omakseen ja se toimi nimellä Työvään konepaja noin vuoden ajan. Työvään konepajalle etsittiin uudet jatkajat ja nimeksi tuli Kuopion Osuuskonepaja ja se aloitti vuonna 1902. Konepajalla oli oma telakka, valimo, koneistamo, asennustilat ja levytyötilat. Tuotteita olivat höyryveneet, höyrykoneet, höyrykattilat, akselijohdot, putkijohdot, pumput ja kylpykamiinat ym. Osuuskonepaja toimi vuosina 1902-1917. Kipinämoottoreiden valmistus alkoi 1910-luvulla. Konepaja toimi nimellä Kuopion konepaja, Kuopion konepaja O.Y. ja KUKO O. Y. vuosina 1917-

1960. Konepajan omisti osuuskonepajan lopetettua toimintansa Pohjois-Savon Rautakauppa Oy. Konepajarakennus vaurioitui sota-ajan pommituksessa pahasti ja se purettiin heti sodan jälkeen. Jäljelle jäi vain pieni osa, jota KUKO OY piti kokoonpanotilana. Toiminta päättyi vuonna 1960. Itkonniemen rantavyöhykkeellä on jäljellä Savo Oy:n entisiä teollisuus- ja asuinrakennuksia rantaan vievän entisen Aatalankadun kahta puolta. Siellä on alueen vanhin rakennus: Aatalan konepajan punatiilinen rakennus 1900-luvun alkukymmeniltä. Konepajan alapuolella on tiili/betonirakenteinen valimo ja levypaja, arkkitehti Eino Pitkäsen suunnittelema vuodelta 1947. Valimoa vastapäätä on vuonna 1961 rakennettu punatiilinen saha ja höyläämörakennus, joka on arkkitehti Claes Tandefeltin suunnittelema. Aatalankadun toisella puolella on arkkitehti Pehr-Edvin af Enehelmin vuonna 1941 piirtämä funkistyylinen asuintalo. Konepa- ja aloitti toimintansa asentamalla oman, Savo Oy:n, uuden tulitikkutehtaan koneet saksalaisten avustuksella ja jatkoi toimintaansa monipuolisena konepajana. Konepajassa oli koneistusosasto, raskaslevyosasto, rauta- ja metallivalimo sekä telakka. Valimossa valettiin myös rautavaluja, kuten osia höyrykoneisiin, höyrykoneen petejä, rostirautoja kattiloihin, vesipumppujen juoksupyöriä sekä tehtiin kaikki valut konepajan valmistamiin moottoreihin. Pikkuhiljaa konepajan toiminta kuitenkin hiipui. Aatalan telakalla työt pysähtyivät 1970-luvulla, konepajalla jonkin verran myöhemmin. Rakennuksia käytetään nyt lähinnä varastointiin. Saha- ja höyläämörakennuksessa on toiminut Kuo-pion Puuvalinta ja siellä on valimotilat taiteilija Pauno Pohjolaiselle

suojelutilanne:

Rakennuksille on haettu purkulupaa vuonna 2002 ja vuonna 2004. Konepaja/verstas, valimo, levypaja ja yksi asuinrakennus purettu kesällä 2004.

aikaisemmat arvioinnit:

Aatalan konepajan alue entisen Aatalankadun varrelle sijoittuvine teollisuusrakennuksineen muo-dostaa historiallisen ja rakennushistoriallisen kerrostuman, jota täydentävät punatiilinen rivitalo sekä funkistyylinen asuinrakennus. Rakennushistoriallisesti ja historiallisesti merkittävä alue.

lähteet:

Kuopion kaupungin kunnallisia kertomuksia 1899.
Inventointi 1990, Kimmo Ruotsalainen (rivitalo).

Suulliset lähteet:

Helena Riecki 2004.

muu tieto:

Lomakkeen täyttäjät ja päiväys:
Merja Marin 20.8.2004, päivitys 27.8.2008.

KUOPIO
ITKONNIEMI
AATALAN KONEPAJA

Konepaja. (Irja Huttunen)

Valimo ja levypaja. (Irja Huttunen)

id:	200116
kunta:	Kuopio
kylä:	Itkonniemi
kiinteistötunnus:	297-9-22
sijainti:	Itkonniemenkatu 29
tyyppi:	teollisuus
ajoitus:	moniperiodinen
ajoitusselitte:	1917, 1947
luokitus:	ei määritelty
arvotus:	ei määritelty
inventoija:	Merja Marin

inventointipvm: 20.08.2004

vanha kuvaus:

Itkonniemen teollisuusrakennuksista vanhin säilynyt rakennus on Aatalan konepajana tunnettu tiilinen rakennus 1910-luvulta. Aatalan konepaja ja telakka valmistuivat vuonna 1917 kauppaneuvos Lauri Hallmanin (1883-1963) toimesta. Konepaja aloitti toimintansa asentamalla oman, Savo Oy:n, uuden tulitikkutehtaan koneet saksalaisten avustuksella ja jatkoi toimintaansa monipuolisena konepajana. Birger Hallman Oy:n laivoja alettiin uutterasti korjaila Aatalassa. Rahtilaivat Vellamo, Osmo, Onni ja Sampo sekä hinaaja Siikaniemi ja puiset tervahöyryt Turha ja Sorsa saivat huoltoa Aatalan konepajalla. Ensimmäisiä Aatalan konepajan insinöörejä olivat Jalmar Sjöholm (1921-1923) ja Yrjö Lahtinen (1924-1925). Tuohon aikaan vieressä sijainnut tulitikkutehdas ja rullatehdas tarvitsivat paljon konepajaa. Konepaja huolehti tulitikkutehtaan toiminnasta, suoritti asennustöitä, toimi kauppakonepajana tehden erilaisia kunnossapitotöitä paikallisille tehtaille. Telakalla korjattiin ja huollettiin laivoja, niiden höyrykoneita ja kattiloita. Toiminta alkoi vuonna 1917. Konepajassa oli koneistusosasto, raskaslevyosasto, rauta- ja metallivalimo sekä telakka. Valimossa valettiin myös rautavaluja, kuten osia höyrykoneisiin, höyrykoneen petejä, rostirautoja kattiloihin, vesipumppujen juoksupyöriä sekä tehtiin kaikki valut konepajan valmistamiin moottoreihin. Aatalan konepajalla oli myös valumalleja valmistava henkilö ja tilat niiden valmistamiseen. Hienoja, puisia valumalleja löytyi vielä inventointikäynnillä rakennuksen yläkerran tiloista, siinä päädyssä sijaitsi mallipuuseppä Emil Palmin työtilat. Aatalan konepaja teki 1930-luvulla yksittäiskappaleina maatalousmoottoreita. Punatiilisen rakennuksen alapuolella sijaitseva tiili- ja betonirakenteinen valimo ja levypaja ovat arkkitehti Eino Pitkäsén suunnittelemat vuodelta 1947. Rakennuksessa korkeaa tilaa, ikkunat kah-dessa kerroksessa, keskellä kolmessa kerroksessa. Vaneritehtaan puoleisessa päädyssä pitkällä julkisivulla ollut myös ovi, joka myöhemmin on muurattu umpeen.

Aatalan konepaja sijaitsee entisen Aatalankadun varrella siten, että rakennuksen mansardikattoinen pääty on kadulle päin. Lähiympäristössä valimo ja levypaja, sekä saharakennus ja yläpuolella Itkonniemenkadun suuntaan ovat asuinrakennukset. Asfaltoitu piha.

suojelutilanne:

Rakennukset lähinnä varastokäytössä, joten kunto rapistuu. Lisäksi kaupunki on hakenut raken-nuksille purkulupaa vuonna 2002 ja 2004. Rakennukset on purettu vuonna 2004.

aikaisemmat arvioinnit:

Itkonniemen vanhaa teollisuushistoriaa (metalliteollisuus) edustavat rakennukset, jotka muodostavat eri aikakausien rakennushistoriallista kerrostumaa sekä ovat osa kuopiolaista konepajateollisuushistoriaa sekä osa Hallman-suvun historiaa. Rakennushistoriallisesti, historiallisesti ja maisemallisesti merkittävä kohde.

lähteet:

Kyösti Helin. Kipinä. Kuopion seudun vene- ja maamoottorien historia sekä Kuopion konepajojen historiaa. Kuopio 1997.

Suulliset lähteet:

Helena Rieki 2004.

KONEPAJA/VERSTAS

(Irja Huttunen)

Siipi sivulle. (Merja Marin 19.8.2004)

id: 300211

rakennustyyppi: pajat/verstaat

alkup. käyttö: 699 muut teollisuuden tuotantorakennukset

nyk. käyttö: 999 muualla luokittelemattomat rakennukset

ajoitus: 1917

suunnittelija: ei täytetty
kerrosluku: 2
perustus: lohkokivi
runko: punatiili
vuoraus: toisessa päädyssä rappaus
ulkoväri: vaalea rappaus
kattomuoto: mansardikatto ja harjakatto
kate: saumattu pelti
ikkunat: ei täytetty

sisätilat:

Mansardikattoisen osan toisessa kerroksessa ullakko, jossa 3 huonetta. Yhdessä huoneessa vanhoja puisia valumuotteja, punainen vanerilevyseinä. Vanha akselikoneisto katossa, joka antanut voimaa mm. sorvien pyöritämiseen. Harjakattoisen osan toisessa päädyssä toimisto- ja sosiaalitilat alkuperäisine pukukaappeineen. Kaikkialla rakennuksessa vanhat kierteiset teollisuuslämpöpatterit.

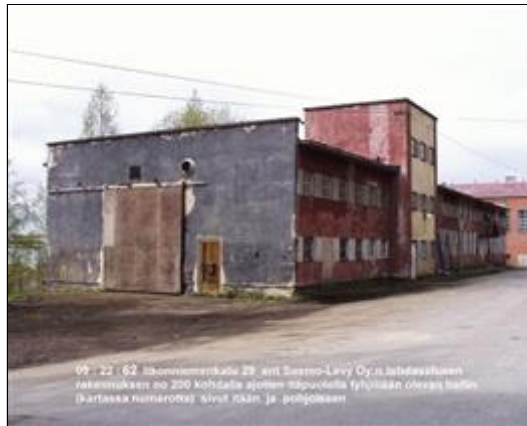
erityispiirteet:

Pitkä punatiilinen rakennus, jossa molemmissa päissä poikkipäädyt. Toisessa mansardikatto ja toisessa harjakatto kissanpankkoineen.

VALIMO JA LEVYPAJA

(Irja Huttunen)

(Irja Huttunen)

id: 300212
rakennustyyppi: tehdasrakennukset
alkup. käyttö: 699 muut teollisuuden tuotantorakennukset
nyk. käyttö: 999 muualla luokittelemattomat rakennukset
ajoitus: 1947
suunnittelija: arkkitehti Eino Pitkänen
kerrosluku: 1
perustus: betoni
runko: betoni ja tiili
vuoraus: rappaus
ulkoväri: punainen-harmaa-punainen
kattomuoto: tasakatto
kate: ei täytetty
ikkunat: ei täytetty

sisätilat:

Toisessa päässä rakennus on ollut tyypillinen vanha lattiamateriaali valimoille ja verstaille eli puupölkkylattia, joka nyt on kaivettu pois. Tässäkin rakennuksessa vanhat kierteiset teollisuuslämpöpatterit.

erityispiirteet:

Funkistyylinen valimo ja levypajarakennus vuodelta 1947, jonka ulkoseinien väritys leveinä raitoina: punainen-harmaa-punainen.

KUOPIO
ITKONNIEMI
AATALAN KONEPAJAN ASUINRAKENNUKSET

(Merja Marin 9.12.2004)

(Irja Huttunen)

id:	200117
kunta:	Kuopio
kylä:	Itkonniemi
kiinteistötunnus:	297-9-22
sijainti:	Itkonniemenkatu 29
tyyppi:	asuinrakentaminen
ajoitus:	moniperiodinen
ajoitusselite:	1941 (1986), 1950-luku
luokitus:	ei määritelty
arvotus:	ei määritelty
inventoija:	Merja Marin

inventointipvm: 20.08.2004

vanha kuvaus:

Entisen Aatalankadun puolella on arkkitehti Pehr-Edvin af Enehielmin vuonna 1941 piirtämä funkishenkinen asuintalo, joka muutettiin toimistokäyttöön vuonna 1986. Pihapiirissä edelleen etu- ja takapihan puolella numeroidut pistokepaikatolpat autoille toimistokäytön ajoilta. Asuintalo on osittain kaksikerroksinen, sen siipiosa on yksikerroksinen. Järvenpuoleisella julkisivulla avokuisti, jonka kauniisti limilaudoituksella tehdyt pylväävät kannattelevat yläkerran parvekettä. Itkonniemenkadun varrella sijaitseva punatiilinen rivitalo on arkkitehti Claes Tandefeltin suunnittelema kauniisti maaston mukaan polveileva rivitalo 1950-luvulta. Tämän edustavan rivitalon vieressä tehdasalueelle päin on arkkitehti Seppo Ruotsalaisen piirtämä puolitoistakerroksinen rapattu asuinrakennus.

Punatiilinen rivitalo sijaitsee Itkonniemenkadun varrella ja sen kanssa samansuuntaisesti entisen Aatalankadun toisella puolella on puinen asuinrakennus. Sen pihapiirin kivimuuri ja syreenipensasaita reunustavat pihaa erottaen sen Aatalan konepajan rakennuksista. Hoidettu puistomainen ympäristö.

suojelutilanne:

Kuopion yleiskaava, keskeinen kaupunkialue 2001: SR-2 (rivitalo).

Kuopion seudun maakuntakaava (mv 23.8.2006): MA 11.1209 Itkonniemen teollisuus. Funkishenkinen rakennus on purettu vuonna 2004.

aikaisemmat arvioinnit:

Puinen funkishenkinen asuinrakennus on 1940-luvulta. Punatiilinen rivitalo edustaa 1950-luvun laadukasta asuntotuotantoa. Rivitalo on osa maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä. Rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävä kohde.

lähteet:

Inventointi 1990, Kimmo Ruotsalainen (rivitalo).

Suulliset lähteet:

Helena Rieki 2004.

ASUINRAKENNUS

(Irja Huttunen)

(Irja Huttunen)

id: 300214
rakennustyyppi: asuinrakennukset
alkup. käyttö: 011 yhden asunnon talot
nyk. käyttö: 999 muualla luokittelemattomat rakennukset
ajoitus: 1941 (1986)
suunnittelija: arkkitehti Pehr-Edvin af Enehielm
kerrosluku: 2
perustus: betoni
runko: lauta
vuoraus: limilaudoitus vaakaan
ulkoväri: vaaleansininen
kattomuoto: satula
kate: ei täytetty
ikkunat: ei täytetty

muu tieto:

Rakennus on purettu vuonna 2004.

ASUINRAKENNUS

(Merja Marin 6.10.2005)

id: 300215
rakennustyyppi: asuinrakennukset
alkup. käyttö: 011 yhden asunnon talot
nyk. käyttö: 011 yhden asunnon talot
ajoitus: ei täytetty
suunnittelija: arkkitehti Seppo Ruotsalainen
kerrosluku: 1 ½
perustus: ei täytetty
runko: ei täytetty
vuoraus: rappaus
ulkoväri: beige
kattomuoto: aumakatto
kate: ei täytetty
ikkunat: ei täytetty

ASUINRIVITALO

(Merja Marin 6.10.2005)

id: 300213
rakennustyyppi: asuinrakennukset
alkup. käyttö: 021 rivitalot
nyk. käyttö: 021 rivitalot
ajoitus: 1950-luku
suunnittelija: arkkitehti Claes Tandefelt
kerrosluku: 2
perustus: ei täytetty
runko: punatiili
vuoraus: ei täytetty
ulkoväri: ei täytetty

(Merja Marin 6.10.2005)

kattomuoto: ei täytetty
kate: ei täytetty
ikkunat: ei täytetty

Kuopion kulttuurihistoriallisen museon Kioski-sovellus www.kulttuuriymparisto.fi -sovellusvuokrauspalvelu